

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิธีการผลิตเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลืองที่ได้จากระบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัด
เชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มผู้แปรรูปผลผลิตจากระบบ
เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปคอนเจียง อำเภอแมริม และกลุ่ม
แปรรูปสันป้ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวจากถั่วเหลืองที่ได้จากระบบ
เกษตรอินทรีย์

ส่วนที่ 2 วิธีการ และส่วนผสมที่ใช้ในการผลิตเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลืองที่ได้จากระบบ
เกษตรอินทรีย์

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบวิธีการ ส่วนผสม และการใช้บรรจุภัณฑ์ตามมาตรฐานของ
เกษตรอินทรีย์สากล (IFOAM) และของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท.)

พ.ศ. 2544

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวจากถั่วเหลืองที่ได้จากระบบเกษตรอินทรีย์

ตาราง 4.1 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (N=20)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มแปรรูปคอนเจียง (n = 12)		กลุ่มแปรรูปสันป้ายาง (n = 8)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		($\bar{X} = 45.33$ ปี)		($\bar{X} = 45.33$ ปี)
41 - 50 ปี	6	50.00	4	50.00
51 - 60 ปี	3	25.00	2	25.00
61 - 70 ปี	2	16.66	1	12.50
72 ปี	1	8.30	-	-
เพศ				
ชาย	2	16.66	3	37.50
หญิง	10	83.33	5	62.50
ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียน	1	8.33	2	25.00
ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	10	83.33	6	75.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	8.33	-	-
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		($\bar{X} = 5.33$ คน)		($\bar{X} = 3.75$ คน)
1 - 2 คน	2	16.66	1	12.50
3 - 4 คน	3	25.00	4	50.00
5 - 6 คน	6	50.00	2	25.00
มากกว่า 6 คน	1	8.33	-	-
แหล่งที่มาของรายได้หลัก				
ทำการเกษตร	10	83.33	6	75.00
รับจ้าง	2	16.66	2	25.00

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มแปรรูปคอนเจียง		กลุ่มแปรรูปสันป่ายาง	
	(n = 12)		(n = 8)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ทำการผลิตเต้าเจี้ยวปลอดสารพิษ	$(\bar{X} = 5.5 \text{ ปี})$		$(\bar{X} = 5.6 \text{ ปี})$	
1-2 ปี	-	-	1	1.33
3-4 ปี	2	16.66	2	25.00
5-7 ปี	10	83.33	5	62.50
ประสบการณ์ฝึกอบรมเรื่องการแปรรูปเต้าเจี้ยว				
เคย	3	25.00	3	37.50
ไม่เคย	9	75.00	5	62.50

จากตาราง 4.1 กลุ่มตัวอย่างกลุ่มคอนเจียงสมาชิกครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 45.33 ปี เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.33 มีสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน ร้อยละ 50 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 5.33 คน จบการศึกษาจากชั้นประถมศึกษา (ป. 1-ป. 6) ร้อยละ 83.33 มีแหล่งที่มาของรายได้หลักคือการทำงานเกษตรร้อยละ 83.33 สมาชิกในกลุ่มทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวมานานกว่า 4 ปี ร้อยละ 83.33 สมาชิกในกลุ่มทำการแปรรูปมานานเฉลี่ย 5.5 ปี และสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การฝึกอบรมเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว คิดเป็นร้อยละ 75.00

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มสันป่ายางสมาชิกครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 45.75 ปี เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.50 มีสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน ร้อยละ 50.00 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 3.75 คน จบการศึกษาจากชั้นประถมศึกษา (ป. 1-ป. 6) ร้อยละ 75 มีแหล่งที่มาของรายได้หลักคือ การทำงานเกษตร ร้อยละ 75.00 สมาชิกในกลุ่มทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวมานานกว่า 4 ปี ร้อยละ 62.50 สมาชิกในกลุ่มทำการแปรรูปมานานเฉลี่ย 5.6 ปี และสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การฝึกอบรมเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว ร้อยละ 62.50

**ตอนที่ 2 วิธีการ ส่วนผสมและบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลืองที่ได้จากระบบ
เกษตรอินทรีย์**

วิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวของกลุ่มดอนเจียง

ขั้นตอนการเตรียม

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว มีดังนี้

1. หม้ออะลูมิเนียม	5. ผ้าขาวบาง
2. เตาแก๊ส	6. โถงมังกร
3. กระจัง	7. ไม้พาย
4. กรวย	

วัตถุดิบ ส่วนผสม มีดังนี้

1. แป้งหมี่	7	กิโลกรัม
2. ถั่วเหลืองอินทรีย์	25	กิโลกรัม (แช่น้ำ 1 คืน จะได้ถั่วเหลือง
หนักประมาณ 35 กิโลกรัม)
3. เกลือ	16	กิโลกรัม
4. หัวเชื้อรา (<i>Aspergillus Oryzae</i>)	4	ซองชา
5. น้ำตาลทรายแดง	6	กิโลกรัม
6. น้ำบ่อต้ม	80	ลิตร

ขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว

1. ทำความสะอาดถั่วเหลือง และคัดเอาเมล็ดที่มีแมลงกัดหรือเมล็ดที่เน่าเสียออก แล้วแช่น้ำไว้ 1 คืน
2. ต้มเมล็ดถั่วเหลืองให้พอสุก ไม่ให้สุกมากเกินไป (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที - 2 ชั่วโมง) ด้วยไฟระดับปานกลาง หลังจากนั้นเคี้ยว
3. คั่วแป้งหมี่จนเป็นสีน้ำตาลอ่อน ด้วยไฟระดับอ่อน
4. เอาหัวเชื้อรา (*Aspergillus Oryzae*) คลุกกับแป้งหมี่ที่อุ่นหรือเย็นแล้วในอัตราส่วน หัวเชื้อรา (*Aspergillus Oryzae*) 1 ซองชาต่อเมล็ดถั่วเหลืองที่เปียก 8 กิโลกรัม
5. เทแป้งหมี่บนเมล็ดถั่วเหลือง คลุกอย่างทั่วถึง

7. เทส่วนผสมทั้งหมดลงบนกระดาษไม้ไฟคาถาให้หนาประมาณ 1-2 นิ้ว แล้วนำกระดาษไปวางในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก ประมาณ 2 วัน หรือจนกว่าจะเห็นสีเขียวอ่อน ๆ ของเชื้อราบนเมล็ดถั่ว

8. นำถั่วเหลืองใส่ลงไปในโถงที่รองด้วยถุงพลาสติกใสให้สูงประมาณ 2 ใน 3 ความสูงของโถงแล้ว เทน้ำเกลือลงไปให้พอดีกับผิวเมล็ดถั่ว (โดยใช้อัตราส่วน เกลือ 2 กิโลกรัม ต่อน้ำ 8 กิโลกรัม) ปิดฝาโถงด้วยถุงพลาสติกใสแล้วใช้เชือกมัดปากโถง

9. เปิดปากโถงแล้วปฏิบัติดังนี้

- อาทิตย์ที่ 1 คนส่วนผสมทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้งเป็นเวลา 2 อาทิตย์
- อาทิตย์ที่ 3 คนส่วนผสม 2-3 ครั้งต่ออาทิตย์
- เติ้เขียวหมักทิ้งไว้อีกประมาณ 80 วัน

ขั้นตอนการต้มเต้าเจี้ยว

1. เติมน้ำเปล่าลงในโถงทดแทนส่วนที่ระเหยไป โดยให้ระดับของน้ำเปล่าที่เติมเท่ากับระดับของน้ำเกลือเมื่อเติมในตอนแรก แล้วคนส่วนผสมอย่างทั่วถึง
2. เทส่วนผสมทั้งหมดลงมาต้มในหม้อให้เดือด (ดักฟองทิ้ง) แล้วเติมน้ำตาลทรายแดง 6 กิโลกรัม

ขั้นตอนการบรรจุเต้าเจี้ยว

1. ทำความสะอาดขวดและนำไปนึ่งในรังถึงนานประมาณ 20 นาทีแล้วนำขวดมาคว่ำจนแห้งก่อนที่จะนำไปบรรจุเต้าเจี้ยว

2. กรอกเต้าเจี้ยวที่ต้มแล้วลงขวดทันทีด้วยกรวยที่สะอาด แล้วรีบปิดฝา

ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังการผลิต : ปัญหาการมีเชื้อราสีขาวเกิดขึ้นในขวดที่บรรจุ

วิธีการแก้ปัญหา : ดักเชื้อราสีขาวทิ้ง

อายุการเก็บผลิตภัณฑ์ : 1 ปี

บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ : ขวดแก้วใส (ปริมาตร 75 มิลลิลิตร)

จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ : 200 ขวด

วิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวของกลุ่มส้นป่ายาง

ขั้นตอนการเตรียม

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว มีดังนี้

1. หม้ออะลูมิเนียม	5. ตู้อบเชื้อ	9. ไม้พาย
2. เตาแก๊ส	6. ตะแกรงร่อนถั่วเหลือง	
3. กระจัง	7. กรวย	
4. ผ้าขาวบาง	8. โถงมังกร	

วัตถุดิบ ส่วนผสม มีดังนี้

1. แป้งหมี่	3.5	กิโลกรัม
2. ถั่วเหลืองอินทรีย์พันธุ์เชิงใหม่ 60	12	กิโลกรัม (แช่น้ำ 1 คืนจะได้ถั่วเหลือง
หนักประมาณ 20 กิโลกรัม)
3. เกลือ	8	กิโลกรัม
4. หัวเชื้อรา (<i>Aspergillus Oryzae</i>)	1-2	ช้อนชา
5. น้ำตาลทรายแดง	6	กิโลกรัม
6. น้ำบ่อต้ม	32	ลิตร

ขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว

1. ทำความสะอาดถั่วเหลือง และคัดเอาเมล็ดที่มีแมลงกัดหรือเมล็ดที่เน่าเสียออก แล้วแช่น้ำไว้ 1 คืน
2. ต้มเมล็ดถั่วเหลืองให้พอสุก ไม่ให้สุกมากจนและ (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง) ด้วยไฟระดับปานกลางหลังจากน้ำเดือด
3. คั่วแป้งหมี่จนเป็นสีน้ำตาลอ่อน ด้วยไฟระดับอ่อน
4. เอาหัวเชื้อรา (*Aspergillus Oryzae*) คลุกกับแป้งหมี่ในอัตราส่วนหัวเชื้อรา (*Aspergillus Oryzae*) 1 ช้อนชาต่อเมล็ดถั่วเหลืองที่เปียก 8 กิโลกรัม
5. เทแป้งหมี่บนเมล็ดถั่วเหลือง แล้วคลุกอย่างทั่วถึง
6. เทส่วนผสมทั้งหมดลงในกระจังไม้ไผ่ตากให้หนาประมาณ 1-2 นิ้ว แล้วนำกระจังไปวางในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก ประมาณ 2 วัน หรือจนกว่าจะเห็นสีเขียวอ่อน ๆ ของเชื้อราบนเมล็ดถั่ว

7. นำถั่วเหลืองใส่ลงไปนึ่งในโอ่งให้สูงประมาณ 2 ใน 3 ความสูงของโอ่งแล้วเทน้ำเกลือลงไปให้พอดีกับผิวเมล็ดถั่ว (โดยใช้อัตราส่วน เกลือ 2 กิโลกรัมต่อน้ำ 8 กิโลกรัม) ปิดฝาโอ่งด้วยถุงพลาสติกใสแล้วใช้เชือกมัดปากโอ่ง

8. เปิดปากโอ่งแล้วปฏิบัติดังนี้

- อาทิตย์ที่ 1 คนส่วนผสมทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้งเป็นเวลา 1 อาทิตย์
- อาทิตย์ที่ 2 คนส่วนผสม ทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้งเป็นเวลา 1 อาทิตย์
- อาทิตย์ต่อไปให้คน 2-3 ครั้งต่ออาทิตย์
- เต้าเจี้ยวหมักทิ้งไว้อีกประมาณ 60 วัน

ขั้นตอนการต้มเต้าเจี้ยว

1. เติมน้ำเปล่าลงในโอ่งทดแทนส่วนที่ระเหยไป โดยให้ระดับของน้ำเปล่าที่เติมเท่ากับระดับของน้ำเกลือเมื่อเติมในตอนแรก แล้วคนส่วนผสมอย่างทั่วถึง
2. เทส่วนผสมทั้งหมดลงมาต้มในหม้อให้เดือด (ตักฟองทิ้ง) แล้วเติมน้ำตาลทรายแดง 6 กิโลกรัม

ขั้นตอนการบรรจุเต้าเจี้ยว

1. ทำความสะอาดขวดและนำไปนึ่งในรังถึงนานประมาณ 20 นาทีแล้วนำขวดมาคว่ำจนแห้งก่อนที่จะนำไปบรรจุเต้าเจี้ยว

2. กรอกเต้าเจี้ยวที่ต้มแล้วลงขวดทันทีด้วยกรวยที่สะอาด แล้วรีบปิดฝา

ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังการผลิต : ปัญหาการมีเชื้อราสีขาวเกิดขึ้นในขวดที่บรรจุ

วิธีการแก้ปัญหา : ตักเชื้อราสีขาวทิ้ง

อายุการเก็บผลิตภัณฑ์ : 1 ปี

บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ : ขวดแก้วใส (ปริมาตร 75 มิลลิลิตร)

จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ : 100 ขวด

จากการสัมภาษณ์วิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวของกลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่มมีวิธีการและขั้นตอนที่เหมือนกัน ดังนี้ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการแปรรูปคือ หม้ออะลูมิเนียม เตาแก๊ส กระจัง โอ่งมังกร ผ้าขาวบาง ไม้พาย กรวย วัตถุคิบและส่วนผสมที่นำมาใช้คือ ถั่วเหลืองอินทรีย์ แป้งสาลี เกลือ หัวเชื้อรา (*Aspergillus Oryzae*) น้ำตาลทรายแดงและน้ำสะอาด บรรจุภัณฑ์ที่นำมาใช้คือ ขวดแก้วใสที่มีฝาปิดมิดชิด มีการทำความสะอาดและล้างฆ่าเชื้อก่อนนำมาบรรจุทุกครั้ง

จากการสังเกตพบว่า กลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่มมีการจัดเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือไว้ในตู้ที่ปิดมิดชิด มีการทำความสะอาดอุปกรณ์และเครื่องมือทุกชิ้นก่อนและหลังทำการแปรรูปถั่วเหลืองก่อนนำมาใช้ จัดเก็บไว้ในปีที่มีการปิดและวางไว้บนชั้นวาง แป้งสาลีและน้ำตาลทรายแดงบรรจุในกระสอบพลาสติก มีข้อแตกต่างที่สังเกตพบคือ กลุ่มแปรรูปคอนเจียงวางส่วนผสมทั้งหมดไว้บนพื้นโรงแปรรูป เนื่องจากความเคยชินและรู้สึกสะดวกเวลาหยิบใช้ กลุ่มแปรรูปสันป่ายางวางส่วนผสมทั้งหมดไว้ที่โต๊ะสำหรับเตรียมที่มีความสูงจากพื้นมากกว่า 50 เซนติเมตร เนื่องจากได้รับคำแนะนำในเรื่องของการปนเปื้อนเชื้อจากประธานกลุ่ม กลุ่มแปรรูปคอนเจียงมีระยะเวลาที่ใช้ในการหมัก 80 วัน กลุ่มแปรรูปสันป่ายางมีระยะเวลาในการหมัก 60 วัน และมีการคนส่วนผสมที่ต่างกันคือ กลุ่มแปรรูปคอนเจียงจะคนส่วนผสมทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้ง ในอาทิตย์ที่ 1 และอาทิตย์ที่ 2 กลุ่มแปรรูปสันป่ายางจะคนส่วนผสมทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้ง ในอาทิตย์ที่ 1 คนส่วนผสมทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง ในอาทิตย์ที่ 2 และอาทิตย์ที่ 3 กลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่มจะคนส่วนผสม 2-3 ครั้ง เหมือนกัน และมีความแตกต่างในขั้นตอนของการหมักเต้าเจี้ยวคือ กลุ่มแปรรูปคอนเจียงใช้ถุงพลาสติกใสขนาดใหญ่รองโอ่งก่อนจะเทส่วนผสมทั้งหมดลงไปหมักเพื่อให้เกิดความร้อนในขณะที่ทำการหมักและปิดปากถุงให้สนิทด้วยเชือกแล้วปิดฝาโอ่งอีกครั้งหนึ่ง จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ขั้นตอนในการหมัก ระยะเวลาที่ใช้ในการหมักและความถี่ที่ใช้ในการคนส่วนผสมจะทำให้ผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวมีสีที่แตกต่างกันคือ ถ้าใช้ระยะเวลาในการหมักนานและคนส่วนผสมบ่อยครั้งจะทำให้เต้าเจี้ยวมีสีเข้มและสม่ำเสมอมากขึ้น จากการสังเกตเต้าเจี้ยวที่หมักในโอ่งพบว่า เต้าเจี้ยวของกลุ่มแปรรูปคอนเจียงมีสีน้ำตาลเข้มมากกว่ากลุ่มสันป่ายาง และเต้าเจี้ยวของกลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่มมีสีน้ำตาลสม่ำเสมอ และเมื่อดำเนินการของกลุ่มแปรรูปคอนเจียงมีลักษณะปรากฏที่ละเอียดมากกว่า

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกับวิธีการปฏิบัติตามหลักการการปฏิบัติที่ดีในการผลิต และวิธีการ การใช้ส่วนผสมและการใช้บรรจุภัณฑ์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล (IFOAM) และของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท.) พ.ศ. 2544

ตาราง 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีลักษณะส่วนบุคคลตามหลักการ การปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices) (N=20)

การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติดี	กลุ่มแปรรูปคอนเจียง (n=12)				กลุ่มแปรรูปสันป่าย่าง (n=8)			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ		ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. หลักการแต่งกาย								
- ใส่ผ้ากันเปื้อนทุกครั้งในการแปรรูป	12	100	-	-	8	100	-	-
- ไม่ใส่เครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู แหวน นาฬิกา ในขณะที่แปรรูป	12	100	-	-	8	100	-	-
- สวมเน็ต หรือ หมวกคลุมผมทุกครั้ง	12	100	-	-	8	100	-	-
2. หลักการล้างมือ								
- ล้างมือทุกครั้งก่อน และหลังการแปรรูป	12	100	-	-	8	100	-	-
- ล้างมือทุกครั้งหลังจับของสกปรก เช่น ขยะ เงิน	12	100	-	-	8	100	-	-
- ล้างมือทุกครั้งหลังเข้าห้องน้ำ	12	100	-	-	8	100	-	-
3. การใส่ถุงมือ								
- ใส่ถุงมือทุกครั้งเมื่อจับต้องผลิตภัณฑ์	-	-	12	100	-	-	8	100

ตาราง 4.2 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักการ ปฏิบัติดี	กลุ่มแปรรูปคอนกรีต (n=12)				กลุ่มแปรรูปสันปายาง (n=8)			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ		ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- ใส่ถุงมือทุกครั้งเมื่อ มีบาดแผลบนมือ แม้ เพียงเล็กน้อย	-	-	12	100	-	-	8	100
4. สวมบูทในโรงแปรรูป	-	-	12	100	-	-	8	100
5. วางอุปกรณ์และ ส่วนผสมที่ใช้สูงจาก พื้นมากกว่า 50 ซม.	5	41.66	7	58.33	8	100	-	-
6. บรรจุภัณฑ์ที่ใช้มีฝา ปิดมิดชิด	12	100	-	-	8	100	-	-
7. ทำความสะอาดโรง แปรรูปก่อน-หลังการ แปรรูปทุกครั้ง	12	100	-	-	8	100	-	-
8. คว่ำเครื่องมือและไม่ วางซ้อนกันหลังทำ ความสะอาดทุกครั้ง	7	58.33	5	41.66	7	87.50	3	37.50

จากตาราง 4.2 กลุ่มผู้แปรรูปคอนกรีต พบว่า มีสุขลักษณะส่วนบุคคลตามหลักการปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices) จำนวน 5 ข้อจาก 8 ข้อ คือ การแต่งกาย การล้างมือ และไม่สวมบูทในโรงแปรรูป ทำความสะอาดโรงแปรรูปก่อนและหลังทำการแปรรูปทุกครั้ง และไม่ปฏิบัติตามการมีสุขลักษณะส่วนบุคคลตามหลักการปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices) จำนวน 3 ข้อ จากจำนวนทั้งหมด 8 ข้อ คือ การใส่ถุงมือ การวางอุปกรณ์และส่วนผสม ที่ใช้สูงจากพื้นอย่างน้อย 50 เซนติเมตร มีการวางเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตคว่ำและซ้อนกันหลังจากทำความสะอาด

กลุ่มแปรรูปสันปายาง พบว่า มีสุขลักษณะส่วนบุคคลตามหลักการปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices) จำนวน 6 ข้อ คือ การแต่งกาย การล้างมือ และไม่สูบบุหรี่ในโรงแปรรูป ทำความสะอาดโรงแปรรูปก่อนและหลังทำการแปรรูปทุกครั้ง การวางภาชนะและวางอุปกรณ์และส่วนผสมที่ใช้สูงจากพื้นอย่างน้อย 50 เซนติเมตร ไม่ปฏิบัติตามการมีสุขลักษณะส่วนบุคคลตามหลักการปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices) จำนวน 2 ข้อ คือ การใส่ถุงมือ และมีการวางเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตซ้อนกันหลังจากทำความสะอาด

จากการสังเกตสุขลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มคอนเอียงพบว่า ผู้แปรรูปทั้งหมดไม่สวมถุงมือในขณะที่ทำการแปรรูปและวางอุปกรณ์และส่วนผสมที่ใช้ในการแปรรูปบนพื้นโรงแปรรูป แทนการวางลงบนโต๊ะสำหรับเตรียม มีการวางเครื่องมือคว่ำและซ้อนกันหลังจากทำความสะอาดแล้ว กลุ่มสันปายางพบว่า ผู้แปรรูปทั้งหมดไม่สวมถุงมือในขณะที่ทำการแปรรูป แต่วางภาชนะเครื่องมือที่ใช้ในการแปรรูปไว้บนโต๊ะสำหรับเตรียม

ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้แปรรูปที่มีวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามวิธีการแปรรูปของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล (IFOAM) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท.) พ.ศ. 2544 (N=20)

การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติดี	กลุ่มแปรรูปคอนเจียง (n=12)				กลุ่มแปรรูปสันป่าายาง (n=8)			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ		ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาตรฐานการใช้วัตถุดิบ								
1. ถั่วเหลืองที่นำมาใช้ ได้รับการรับรอง มาตรฐานเกษตร อินทรีย์	12	100	-	-	8	100	-	-
2. ถั่วเหลืองที่นำมาใช้ เป็นถั่วเหลืองที่ได้ จากระบบเกษตร อินทรีย์ทั้งหมด	12	100	-	-	8	100	-	-
3. มีการคัดเลือก ถั่วเหลืองก่อน นำมาผลิต	12	100	-	-	8	100	-	-
มาตรฐานวิธีการแปรรูป								
4. ใช้กระบวนการทาง ชีวภาพ เช่น การ หมักดอง	12	100	-	-	8	100	-	-
มาตรฐานเครื่องมือและ อุปกรณ์								
5. ทำความสะอาด ภาชนะ เครื่องมือ เครื่องจักร ก่อนการ แปรรูปทุกครั้ง	12	100	-	-	8	100	-	-

ตาราง 4.3 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติดี	กลุ่มแปรรูปดอนเจียง (n = 12)				กลุ่มแปรรูปสันป่ายาง (n = 8)			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ		ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. ภาชนะที่บรรจุ เต้าเจี้ยวสามารถนำ กลับมาใหม่ได้	12	100	-	-	8	100	-	-
มาตรฐานการใช้วัตถุ เจือปนในการแปรรูป อาหารจากระบบเกษตร อินทรีย์								
7. ไม่ใช้สารกันบูดใน การผลิตเต้าเจี้ยว	12	100	-	-	8	100	-	-
8. ไม่ใช้สารฟอกขาว ในการผลิตเต้าเจี้ยว	12	100	-	-	8	100	-	-
9. ไม่ใช้สารต้านการ เกิดฟองและสีผสม อาหาร	12	100	-	-	8	100	-	-
10. ไม่ใช้สารปรุงรสใน การผลิตเต้าเจี้ยว	-	-	12	100	-	-	8	100

จากตาราง 4.3 พบว่า กลุ่มแปรรูปดอนเจียงและกลุ่มแปรรูปสันป่ายาง ปฏิบัติตามวิธีการแปรรูปของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล (IFOAM) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท.) พ.ศ. 2544 ได้จำนวน 9 ข้อ จากจำนวนมาตรฐานที่กำหนดไว้ในการแปรรูป 10 ข้อ คือ มาตรฐานการใช้วัตถุเจือปน มาตรฐานวิธีการแปรรูป มาตรฐานเครื่องมือและอุปกรณ์ และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้คือ การใช้วัตถุเจือปนในการแปรรูปอาหารจากระบบเกษตรอินทรีย์ จากการสังเกตพบว่า กลุ่มแปรรูปทั้ง 2 กลุ่มใช้วัตถุเจือปนในการแปรรูปอาหารคือ น้ำตาลทรายแดง โดยใช้เป็นสารที่ช่วยในการปรุงรส